

АСОЦІАТИВНО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИКМЕТНИКІВ-ОМОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто прикметниковий омонімічний простір української мови, проаналізовані моделі, що унаочнюють побудову їх асоціативно-семантичних полів, схарактеризовані моделі, які відтворюють процеси організації цих полів. За результатами асоціативного експерименту з'ясовано, що основну групу формують реакції, у яких семи омонімів-стимулів у свідомості реципієнтів подані відповідно до структури їх понять у словниках. Також виявлені й менш продуктивні моделі, зокрема такі: семи, представлені в структурі слова-стимулу з ядерним значенням, експлікують реакцію з периферійної зони; асоціації, співвідносні з семою іншого омоніма; реакції не на перше значення омоніма; реакції на рівні власного уявлення про сему слова-стимулу.

Ключові слова: омонімія, прикметники-омоніми, асоціативний зв'язок, асоціативно-семантичне поле, реакція, лексичне значення.

Bilokonenko L. Associative-Semantic Characteristics Adjectives-Homonyms of the Ukrainian Language. In the article, the author analyzes homonymous adjectives of the Ukrainian language. In the study, the author proves that a psycholinguistic experiment allows establishing a scale of speakers' subjective perception of homonyms. Using an associative experiment to analyze lexical-semantic groups, we created cognitive models of the semantic fields of homonyms based on the informants' reactions. Such an analysis of lexemes makes it possible to use words associated with the consciousness of individuals with the stimulus word and to demonstrate non-systematic relationships between the lexemes. The author notes that to recognize the categories of linguistic signs of personality, it is necessary to pay attention to the associative characteristics of words between which relationships are established on a formal (homonymic) basis, which requires the relevance of this article.

The purpose of the article is to identify the associative-semantic characteristics of Ukrainian adjectives-homonyms. Task: describe the adjectival homonymic space of the Ukrainian language; program the associative-semantic nature of Ukrainian adjectives-homonyms; analyze the models that show the processes of building associative-semantic fields of adjective-homonyms.

The article reveals and describes models that reproduce the processes of building associative-semantic fields. We found out that the leading group is formed by reactions in which the meaning of homonyms in the minds of native speakers coincides with the structure of understanding in dictionaries. The answers that established less productive models were also found, in particular: sema, presented in the structure

of the word stimulus with a core meaning, explain the reaction from the peripheral zone; presentation of associations related to the family of other homonyms; the action is not on the first, but on the second or third meaning of the homonym; reactions at the level of self-identification about this homonym. The author concludes that in the plane of homonymy, formal and semantic changes are realized at the level of connections between words and are contained between all lexical-semantic variants of different words. The analysis of this linguistic category reaches the level of logical and philosophical connections of asymmetry and symmetry.

Keywords: homonymy, homonymous adjectives, associative connection, associative-semantic field, reaction, lexical meaning.

Вступ

Важливим компонентом мовної системи та мовленнєвої діяльності людини є слово. Багатоаспектне вивчення цієї структурної одиниці дає змогу розкрити основні механізми та принципи функціонування мови як універсальної знакової системи, що реалізує базові соціальні функції. Однак пізнання навколишнього світу передбачає, що людина не лише знає та користується словами, але й має в уяві низку образів, пов'язаних з особистим мовним досвідом як результатом щоденної мовленнєвої практики. А оскільки володіння словом є функцією вищої нервової та психічної діяльності індивідів, то психолінгвістичний експеримент дає змогу оприаявити особливості сприйняття лексичної одиниці (одиниць) та визначити шкалу суб'єктивної взаємодії людини зі словом. Застосування психолінгвістичних методів для аналізу лексико-семантичних груп та створення на основі реакцій респондентів когнітивної моделі семантичного поля унаочнює категоризацію мовних ознак особистості. Отримані в результаті експериментів групи є асоціативними полями, дослідження яких дає змогу визначити слова, пов'язані у свідомості мовців зі стимулом, й уявляти несистемні відношення.

Встановлення асоціативних реакцій є широким полем для наукових пошуків у мовознавстві, серед яких: питання методики проведення вільного та спрямованого асоціативних експериментів (Шевченко, 2021; Dronic, & Helms-Park, 2014), аналіз та структурування асоціативних концептів (Гошовська, 2019; Nissen, & Henriksen, 2006), асоціативні зв'язки певних стимулів і семантичних полів (Васянович, & Дубовик, 2021), асоціативний експеримент як інструмент для визначення рівня порушення мовного розвитку (Sandgren, & Salameh,

Nettelblatt, Dahlgren-Sandberg, Andersson, 2021) тощо. Але ми не спостерігаємо праці, де подано асоціативно-семантичну характеристику слів, між якими наявні формальні відношення (омонімічні), що й визначає актуальність роботи. Аналіз прикметників-омонімів уможливорює більш ґрунтовні знання про категорію якості, розвиток мови як результату взаємодії різних факторів. А за наявності в людини власних уподобань у слововживанні прикметників, в асоціативному полі можуть з'явитися елементи, що втілюються на основі особистого мовленнєвого досвіду, тож вивчення таких рефлексом поглиблює наукову царину.

Отже, мета нашої праці – асоціативно-семантична характеристика прикметників-омонімів української мови. Завдання наукової розвідки корелюють із зазначеною метою, а саме: окреслити прикметниковий омонімічний простір української мови; визначити асоціативно-семантичну природу українських прикметників-омонімів; проаналізувати моделі, які унаочнюють процеси побудови асоціативно-семантичних полів. Джерельною базою слугував «Словник омонімів української мови» (Демська, & Кульчицький 1996) з уточненнями за тлумачним словником СУМ -11 (Білодід, 1970–1980).

Методи дослідження

Досягнення мети праці вможливили методи: *критичного аналізу* (для систематизації та узагальнення наукової інформації щодо предмета дослідження), *вільного асоціативного експерименту* (для встановлення асоціативно-семантичних полів), *семантико-прагматичний* (задля аналізу парадигматичних відношень між словами з позиції асоціативної зв'язності значень), *описовий* (задля характеристики асоціативних полів прикметників-омонімів), *семантизації* (дає змогу співвідносити локацію прикметника-омоніма в певному асоціативно-семантичному полі), *зіставлення* (для розпізнання спільних і відмінних ознак омонімів, що мають різні асоціативно-семантичні характеристики), *статистичний* (для загальних підрахунків).

Виклад основного матеріалу

Мова, як відомо, є системою знаків, а мовний знак має двоїсту природу, репрезентовану планом змісту і планом вираження. Однією з властивостей мови як системи знаків є те, що план змісту

не має однозначної відповідності плану вираження: спостерігається асиметрія між площинами. Загалом вивчення омонімів у будь-якому ракурсі є значущим, оскільки вони унаочнюють тотожність слів у їх різноманітних перетвореннях. Складність полягає в тому, що омонімами можуть бути різні мовні одиниці, а їхнє функціональне навантаження передбачає додаткові труднощі в процесі аналізу. Вони відіграють важливу роль у теорії знака, зв'язок між ними відносно вільний, що й спричиняє “асиметрію сторін”. Також омонімія демонструє багатоаспектний характер лексем, варіативність у семантичному полі, створюючи асоціації на рівні запам'ятовування та репрезентації. В омонімії формальні й семантичні перетворення реалізуються й на межі зв'язків між словами, і як співвідношення між лексико-семантичними варіантами різних слів. Тому дослідження цієї мовної групи перейшло в нову площину: омонімію розглядають з позиції логіко-філософської категорії асиметрії, що дає змогу говорити про її особливий характер і щодо мовної системи, і щодо засад мислення, сприйняття та пізнання.

У психолінгвістиці розмежовують два типи асоціацій: парадигматичні та синтагматичні. Перші – це асоціації, що зумовлені подібністю чи відмінністю одиниць мови; за цією ознакою елементи мови об'єднують у групи, розряди, класи, категорії. Другі – це здатність слів поєднуватися між собою; синтагматика реалізується в семантичному і граматичному плані. Семантичний аспект передбачає можливість поширення слова іншим словом, зважаючи на значення. **Асоціативно-семантичне поле** (далі – АСП) – це психолінгвістична модель, що фіксує асоціативні зв'язки слів; вона виразник і парадигматичних, і синтагматичних відношень мовних одиниць. АСП показує характер відношень людини до слова-стимулу, описує значеннєве з'єднання лексем. Лексична сполучуваність ідентифікує та позначає реалії, а залучення до наукового кола ад'єктивних сполук розширює інтерпретацію мови в контексті лінгвокультури.

У своєму дослідженні акцентуємо прикметники-омоніми, оскільки, по-перше, вони продуктивно актуалізують різні способи представлення речей. Як говорить О. Ковтун, прикметники є виразним класом слів, уживання яких у мовленні дає змогу схарактеризувати суб'єкти, об'єкти різнопланово, яскраво їх описувати, виражати оцінку; завдяки прикметникам людина пізнає сутність та образ реальності,

удосконалює власний мовний досвід, моделює широку систему конотацій (Ковтун 2021: 142). По-друге, перший план у семантиці посідають значення, що відбивають прагматично цінні властивості об'єктів, і в будь-якій системі ці властивості мають риси антропоцентричності.

Асоціативно-семантичну організацію словника особи тлумачимо як взаємопов'язані знання, сформовані асоціативним механізмом. Зв'язок можна встановити за будь-якими лінгвістичними ознаками, він має й різний ступінь інтенсивності: від поверхневого усвідомлення до глибоких ментальних образів. Асоціативний зв'язок між словами розпізнається і як емоційний контакт між образами. Спонтанність асоціацій уможливорює як збільшення когнітивної сфери людини, так і розширене витлумачення її пізнавальних процесів.

Словник омонімів подає лексичні та лексико-граматичні омоніми (6 000 реєстрових слів), поміж яких – 189 прикметників. Серед останніх – 182 омоніми та 7 омогруп із трьома компонентами (Демська, & Кульчицький, 1996). Для асоціативно-семантичної характеристики прикметників із цієї сукупності ми обрали 5 омогруп та 15 омонімів, тобто стимулами загалом були 45 омонімів.

Послуговуючись методом асоціативного експерименту, на першому етапі ми провели опитування 30 осіб (студенти-гумантарії віком від 18 до 25 років). На другому етапі відповіді структурували, на основі чого визначили асоціативно-семантичні ознаки прикметників-омонімів. Статистика за запитом така: усього реакцій – 1350, з яких: докладних – 908 (враховували тільки першу рефлексму), часткових – 442, повних відмов – 0; тож 33% відповідей виявили осіб, для яких певні слова позбавлені семантичної чіткості, графі були не заповнені. Отримані дані не претендують на вичерпний опис, не дають змогу поширити їх на генеральну сукупність, однак встановлюють моделі АСП.

Загалом **АСП побудовані за моделями**, які унаочнюють п'ять процесів.

1. Семи слів-стимулів у свідомості реципієнтів представлені відповідно до структури їх понять у словникових визначеннях. Такі відповіді формують значну групу, коли опитані правильно пов'язали лексичне значення слів з асоційованими лексемами, охоплюючи і план вираження, і план змісту. Напр.: МАРНИЙ I, 'незначний, пустий', МАРНИЙ II, 'худий, мізерний (тут і далі цит. за: Демська, &

Кульчицький, 1996: 66): *марний час, марні витрати, марна робота, марна жінка*; РІЧНИЙ I, 'здійснюється, відбувається за рік; охоплює рік', РІЧНИЙ II, розм. 'річковий' (115): *річний абонемент, річний план, річний звіт, річний прибуток, щорічний бал, щорічна відпустка, річкова риба*.

2. Семи, що у структурі слова-стимулу представлені з ядровим значенням, можуть експлікувати реакцію з інших значеннєвих зон. Зокрема, у семантичній структурі омоніма КЛЮЧОВИЙ II, прикм. до КЛЮЧ II, 'горішній клинуватий камінь, який завершує склепіння будинку' (56) відбуваються зрушення, реакцією стають слова, що стосуються іншого омоніма КЛЮЧОВИЙ I, прикм. до КЛЮЧ I, перен., 'засіб для розуміння, розгадування когось, чогось, для оволодіння чимось' (Білодід, 1972, 4: 192), та його периферійної зони: *ключове розуміння, ключове бачення, ключове тлумачення*. Цей процес спостерігаємо і стосовно омоніма ПРАВИЙ II, 'у політиці – консервативний' (106). Відповіді інформантів репрезентували значення щодо когось, хто дотримується більш консервативних поглядів, ніж більшість членів партії або політичного напрямку: *правий сектор партії, праве крило партії*, чи щодо чогось, що рухається за годинниковою стрілкою *правий поворот, правий напрям руху*. Або до омоніма ЛЮЛЬКОВИЙ III, прикм. до ЛЮЛЬКА III, 'підвішений поміст для піднімання інструментів, матеріалів вгору' (65) оприявлені реакції *люлькові аксесуари, люлькова прикраса*, у яких сема омоніма ЛЮЛЬКОВИЙ III поєднана з семою омоніма ЛЮЛЬКОВИЙ I, прикм. до ЛЮЛЬКА I, 'приладдя для куріння' (65).

Ці реакції пояснюємо, ґрунтуючись на незбігах у потрактуванні лексем, а саме: словник омонімів подає ці слова в групі з трьох членів, а СУМ-11 – у складі омоніма: КЛЮЧОВИЙ II за словником О. Демської та І. Кульчицького відповідає дев'ятому значенню КЛЮЧОВИЙ I у СУМ-11 ('9. архт. Горішній клиноподібний камінь, який завершує склепіння будинку' (Білодід, 1972, 4: 192); ПРАВИЙ II – другому значенню ПРАВИЙ I у СУМ-11 ('2. політ. дотримується реакційніших, консервативніших поглядів, ніж головна маса членів певної партії' (Білодід, 1972, 7: 501); ЛЮЛЬКОВИЙ III – другому значенню ЛЮЛЬКОВИЙ 2 у СУМ-11 ('2. Висячий поміст з бортами для піднімання інструменту, матеріалів, а також для праці вгорі' (Білодід, 1972, 4: 572)). Семантична різниця актуалізована процесом розпаду

багатозначності слів та реалізацією одного зі значень у семі омоніма. Прикметники-омоніми, важливим джерелом поповнення яких є саме втрата зв'язків між різними значеннями, інформанти трактують як полісемічні.

3. Відсутність реакції на один з омонімів, яка відповідала б його значенню, та вербалізація асоціацій, співвідносних з іншим омонімом. Оскільки завдання передбачає, що носій мови знає слово, то за такими відповідями отримуємо інформацію про рівень мовної компетентності. Наприклад, омонім ЯРИЙ ІІ, 'яскравий' (160) викликав реакції: *яра пшениця, ярий ріпак, ярі культури, ярий погляд, ярі слова, ярий дощ*, де представлене розуміння сем інших членів омогрупи: ЯРИЙ І, 'який дає урожай у рік посіву, однорічний' або ЯРИЙ ІІІ, 'лютий, палкий, пристрасний; надмірний у своєму вияві' (там само).

Омонім МАРКІТНИЙ І, 'сумний, невеселий' (66) знайомий інформантам за творами Лесі Українки, І. Франка, В. Стуса, тому не спричинив утруднення (*маркітний від почутого, маркітний від побаченого, маркітний дуже*). Але на омонім МАРКІТНИЙ ІІ, 'страшний, моторошний' (там само) реакцій, які відповідали б цій семі, отримано лише 10% (*маркітний день, маркітний світ*). Для частини осіб його інтерпретація – за межами усвідомлення, інші поєднали значення двох слів і вербалізували схожі реакції, однак зауважимо, що СУМ-11 подає лексему як полісемічну (Білодід, 1972, 4: 629). Омонім РОЗВАЖНИЙ І, 'який може розважати, веселити, забавляти когось' (115) зумовив реакції: *розважний чоловік, розважна людина, розважний друг*. РОЗВАЖНИЙ ІІ, 'який можна ділити на частини, розважувати' (там само) отримав неоднозначні реакції: *дуже розважний, розважний сам по собі, розважний за характером, розважний думками*, де знову реалізована сема першого члена омонімиї або різні значення одного слова через неувагу до слова-стимулу, адже опитані знають лексему РОЗВАЖУВАТИ, 'зважаючи, ділити щось на частини' (Білодід, 1977, 8: 622).

4. Реакції не на перше, а на друге чи третє значення слова-стимулу. Зокрема, ФРИЗОВИЙ І, прикм. до ФРИЗ І, 'спеціальна архітектурна деталь' (150), за СУМ-11 має три значення ('1. архт. Середня горизонтальна частина антаблемента, що міститься між архітравом і карнизом. 2. Декоративна смуга, що обрамляє площину підлоги, верх стіни, килим. 3. Виступ на верхній або нижній частині столярного виробу')

(Білодід, 1972, 10: 644). У реакціях спостерігаємо актуалізацію другого та третього значення (*фризове оздоблення, фризова смуга*), а от перше, через його професійний характер, залишилося поза увагою. Омонім ФРИЗОВИЙ ІІ, прикм. до ФРИЗ ІІ, ‘товста ворсиста вовняна тканина’ (там само) опитуваним невідомий, тож тут фіксуємо і відмову, і немотивовані відповіді. Або омонім ЯДЕРНИЙ ІІ. ‘1. Великого розміру, добірний. 2. Змістовий’ (160) поширений реакціями: *ядерний колір, ядерне слово, ядерний ґрунт*, де вербалізовані значення: ‘налитий, соковитий (про плоди, зелень), змістовний, влучний, виразний (про слова, вислови), родючий (про ґрунт)’ (Білодід, 1989, 11: 625), водночас перше значення залишилось осторонь.

5. Реакції на рівні власного уявлення про сему омоніма. У такому разі опитані не знали їх (його) значення, але маючи певну лінгвокультурну базу й мовленнєвий досвід, усе ж запропонували реакції, ще не були відповідні ні ядровому, ні периферійному значенням стимулів. Наприклад, МОЛЯРНИЙ І, ‘прикм. до моляри – корінні зуби; МОЛЯРНИЙ ІІ, який стосується моля – грам-молекули’ (68); обидва слова зі сфери професійної лексики (анатомія, фізика, хімія); реакції *молярний підхід, молярні випробування*, ШПЕТНИЙ І, ‘поганий, бридкий; ШПЕТНИЙ ІІ, гарний, чепурний’ (158), діалектна лексика; відповіді *шпетна фаза, шпетний простір*. Або власні реакції на один член з омоніми: ШТОФНИЙ 1, прикм. до ШТОФ І, ‘старовинна міра рідини’ (158) не викликав утруднення (*штофна посудина*), а от омонім ШТОФНИЙ 2, прикм. до ШТОФ 2, ‘цупка, важка шовкова або вовняна тканина’ (там само) має реакції *штофна міра, штофний напій*. Зауважмо: опитувані могли відмовитися від реакцій, але не скористалися такою опцією. Зміст цих лексем у їхній мовній свідомості відсутній, потрактування не збігається зі структурою словників, проте проявилися реакції, пов’язані зі сферою особистого сприйняття.

Висновки

Зі сказаного висновуємо: не кожен асоціативний ряд лексем визначає загальний для всіх своїх членів інваріант змісту. Але кожен член парадигми співвідноситься з кожним іншим членом своєї парадигми, а також із членами інших парадигм, асоційованих із певним словом в АСП.

Задля асоціативно-семантичної характеристики прикметників-омонімів ми провели експеримент та зафіксували реакції інформантів на 45 слів-стимулів. Унаслідок аналізу отриманих рефлексом визначили моделі, які унаочнюють процеси побудови АСП. Певну групу формують відповіді, що свідчать: семи омонімів у свідомості носіїв мови збігаються зі структурою понять у словниках. Також отримали реакції, що продемонстрували особливості асоціативного словника мовців. На цій підставі описані АСП, побудовані за іншими моделями, а саме: семи, представлені у структурі слова-стимулу з ядровим значенням, експлікують реакцію з периферійної зони; відсутність реакції на один з омонімів, яка відповідала б його значенню, та подання асоціацій, співвідносних з іншим омонімом; реакції не на перше, а на друге чи третє значення омоніма; реакції на рівні власного уявлення про сему слова, рефlekсами не відповідні ні ядровому, ні периферійному значенню. Тож формальні та семантичні зрушення реалізуються й у площині зв'язків між словами, і як співвідношення між семантичними варіантами різних слів, тому аналіз цієї мовної категорії вийшов на рівень логіко-філософської залежності. Асиметрія виявилася в порушенні рівноваги та стійкості між планом змісту та планом вираження слів.

Оскільки актуалізація компонентів омогруп завжди зумовлена впливом факторів частотності слововживання, то перспектива подальших розвідок передбачає обстеження лексичного оточення омонімів інших класів слів (іменників, дієслів, прислівників) на основі асоціативного експерименту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білодід, І. К. (Ред.) (1970–1980). *Словник української мови*. (Т. 1–11). Київ: Наук. думка.
2. Васянович, Є. А., & Дубовик, Н. М. (2021). Асоціативні зв'язки стимулів МИР і ВІЙНА: семантичне наповнення (на матеріалі ланцюжкового асоціативного експерименту зі студентами-гуманітаріями). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Філологія*, 88, 74–78. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2021-88-11>.
3. Гошовська, О. (2019). Асоціативний експеримент як метод виявлення структури концепту та етнокультурної специфіки (на прикладі концепту “ВІРА”). *Українознавчі студії*, 20, 198–206. <https://doi.org/10.15330/ukrst.20.198-206>.
4. Демська, О. М., & Кульчицький, І. М. (1996). *Словник омонімів української мови*. Львів: Фенікс.
5. Жуйкова, М. (2023). Проблема словникового тлумачення імен натуроб'єктів у контексті даних асоціативного експерименту. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*, 9, 140–167. <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.140-167>.
6. Ковтун, О. В. (2021). Семантико-прагматичний потенціал

аксіологічної потужності англійського прикметника: психологія його сприйняття в процесі вивчення англійської мови як іноземної. *Лінгвістичні дослідження*, 54(II), 141–152. <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.2.13>. 7. **Шевченко, О.** (2021). Методика проведення вільного й спрямованого асоціативних експериментів у дослідженні концепту. *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference* (с. 554–558). Munich, Germany: MDPC Publishing. 8. **Щербина, Д.** (2023). Формальні принципи розмежування “хібних друзів перекладача”: міжмовних омонімів і паронімів. *Львівський філологічний часопис*, 13, 228–236. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-13.34>. 9. **Dronic, V., & Helms-Park, R.** (2014). Fixed-choice word-association tasks as second-language lexical tests: What native-speaker performance reveals about their potential weaknesses. *Applied Psycholinguistics*, 35(1), 193–221. <https://doi.org/10.1017/S014271641200029X>. 10. **Nissen, H. B., & Henriksen B.** (2006). Word class influence on word association test results. *International Journal of Applied Linguistics*, 16(3), 389–408. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2006.00124.x>. 11. **Sandgren, & O. Salameh E.-K., Nettelbladt U., Dahlgren-Sandberg A., Andersson K.** (2021). Using a word association task to investigate semantic depth in swedish-speaking children with developmental language disorder. *Logopedics, phoniatrics, vocology*, 46(3), 134–140. <https://doi.org/10.1080/14015439.2020.1785001>.

REFERENCES

1. **Bilodid, I. K.** (Ed.). (1970–1980). *Slovník ukraínskoi movy [Dictionary of the Ukrainian Language]*. (Vols. 1–11). Kyiv: Nauk. dumka [in Ukrainian]. 2. **Vasianovych, Ye. A., & Dubovyk, N. M.** (2021). Asotsiatyvní zviazky stymuliv MYR i VIINA: semantyčne napovnennia (na materialí lantsiuzhkovoho asotsiatyvnoho eksperymentu zi studentamy-humanitariamy) [Associative connections of stimuli PEACE and WAR: semantic content (on the material of a chain associative experiment with humanities students)]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii: Filolohiia – The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series “Philology”*, 88, 74–78. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2021-88-11> [in Ukrainian]. 3. **Hoshovska, O.** (2019). Asotsiatyvnyi eksperyment yak metod vyavlennia struktury kontseptu ta etnokulturnoi spetsyfiky (na prykladi kontseptu “VIRA”) [Associative experiment as a method of determining the structure of the concept and ethnocultural specificity (on the example of the concept “FAITH”)]. *Ukrainoznavchi studii – Ukrainian Studies*, 20, 198–206. <https://doi.org/10.15330/ukrst.20.198-206> [in Ukrainian]. 4. **Demska, O. M., & Kulchitskyi, I. M.** (1996). *Slovník omonimiv ukraínskoi movy [Dictionary of homonyms of the Ukrainian language]*. Lviv: Feniks [in Ukrainian]. 5. **Zhuikova, M.** (2023). Problema slovnkovoho tлумachennia imen naturobiektiv u konteksti danykh asotsiatyvnoho eksperymentu [The problem of dictionary interpretation of the names of natural objects in the context of data from an associative experiment]. *Mova: klasychne – modern – postmoderne – Language: classical – modern – postmodern*, 9, 140–167. <https://doi.org/10.18523/lcmp2522-9281.2023.9.140-167> [in Ukrainian]. 6. **Kovtun, O. V.** (2021). Semantyko-prahmatychnyi potentsial aksiolohichnoi potuzhnosti anhliiskoho prykmetnyka: psykhologhiia yoho spryniattia v protsesi vyvchennia anhliiskoi movy yak inozemnoi [Semantic and pragmatic potential of the axiological power of an English adjective: the psychology of its perception in the process of learning English as a foreign language]. *Linhvistychni doslidzhennia – Linguistic*

research, 54(II), 141–152. <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.2.13> [in Ukrainian]. 7. **Shevchenko, O.** (2021). Metodyka provedennia vilnoho y spriamovanoho asotsiatyvnykh eksperymentiv u doslidzhenni kontseptu [Methodology of conducting free and directed associative experiments in concept research]. *Actual trends of modern scientific research. Abstracts of the 6th International scientific and practical conference* (pp. 554–558). Munich, Germany: MDPC Publishing [in Ukrainian]. 8. **Shcherbyna, D.** (2023). Formalni pryntsyipy rozmezhuvannia “khybnykh druživ perekladacha”: mizhmovnykh omonimiv i paronimiv [Formal principles for distinguishing between interlingual homonyms and paronyms among false friends]. *Lvivskyi filolohichnyi chasopys – Philological Periodical of Lviv*, 13, 228–236. <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-13.34> [in Ukrainian]. 9. **Dronic, V., & Helms-Park, R.** (2014). Fixed-choice word-association tasks as second-language lexical tests: What native-speaker performance reveals about their potential weaknesses. *Applied Psycholinguistics*, 35(1), 193–221. <https://doi.org/10.1017/S014271641200029X> [in English]. 10. **Nissen, H. B., & Henriksen B.** (2006). Word class influence on word association test results. *International Journal of Applied Linguistics*, 16(3), 389–408. <https://doi.org/10.1111/j.1473-4192.2006.00124.x> [in English]. 11. **Sandgren, O. & Salameh E.-K., Nettelbladt U., Dahlgren-Sandberg A., Andersson K.** (2021). Using a word association task to investigate semantic depth inswedish-speaking children with developmental language disorder. *Logopedics, phoniatrics, vocology*, 46(3), 134–140. <https://doi.org/10.1080/14015439.2020.1785001> [in English].

Білоконенко Людмила Анатоліївна – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови, Криворізький державний педагогічний університет; проспект Університетський, 54, м. Кривий Ріг, 50086, Україна.

E-mail: bk.ludmila1020@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0001-9329-1852>

Bilokonenko Ludmyla – Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of Department of Ukrainian Language, Kryvyi Rih State Pedagogical University; 54 Avenue University, Kryvyi Rih, 50086, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 20 березня 2024 року

CITATION

ДСТУ 8302:2015: Білоконенко Л. А. Асоціативно-семантична характеристика прикметників-омонімів української мови. *Лінгвістичні дослідження*: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди / гол. ред. Н. В. Піддубна. Харків, 2024. Вип. 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка). С. 305–315. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.24>

АРА: Білоконенко, Л. А. (2024). Асоціативно-семантична характеристика прикметників-омонімів української мови. *Лінгвістичні дослідження*, 60 (до 100-річчя від дня народження заслуженого діяча науки і техніки України, доктора філологічних наук, професора Сергія Івановича Дорошенка), 305–315. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2024.60.24>